THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 — Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

"סאקערס" ליסטן

עס זיינען דאָ געוויסע שווינדלערישע פירמעס אין אמעריקע, — אין מסתמא אויך אין אנדערע לענדער, — וואָס האָבן ביי זיך אזוי גערופענע "סאקערס ליסטן". דאָס זיינען אדרעסן פון פארשיידענע פערזאָנען, איבער'ן גאנצן לאנד, וועלכע זיינען צו די געניטע שווינדלער מער-ווייניקער באקאנט פאר לייכט-גלויביקע תמ'ווּאטע מענשן, צו וועמען מען קאָן פארשלאָגן פארשיידענע ווילדע, ניט געשטייגענע און ניט געפלויגענע מציאות. אין באשווינדלען זיי אויף עטלאכע דאָלאר. ביי די דאָזיקע פירמעס אדער איינציקע פערזאָנען זיינען זייערע סיסטעמען, מיט וועלכע זיי כאפן אריין זייערע קרבנות אין נעץ. אויסגעארבעט צו פולקאמענהייט. פאר יעדן טיפ מענשן פאר יעדער פראָפעסיע האָבן זיי א באזונדער מעטאָד צו פארנארן די באַטרעפנדיקע קרבנות אין זאַק.

מיר דערמאָנען דאָס לגבי דעם, וואָס מיר האָבן ביי פארשיידענע געלעגענהייטן געקראָגן פון אונזערע לעזער קאָפּיעס פון צירקולארן און בריוו פון יענער זייט ים, פון ארץ-ישראל אדער אנדערע לענדער, אין וועלכע עס ווערט אפעלירט צו זייער אידישן געפיל פון רחמנות און עס ווערט פון זיי פארלאנגט היקף. די לעזער פרעגן ביי אונז אינפארמאציע וועגן יענע פערזאָנען און אונזער עצה, ווי צו האנדלען.

די נדבה-בעטער זיינען געוויינלאך אדער אליין "גאנזים" און "צדיקים", אדער זיי פרעטענדירן צו שטאמען פון געהויבענעם יחוס, שטיצנדיק זיך אויף זייערע שיינע מאטעס אדער זיידעס. זיי ווייסן צו דערציילן אין יעדען בריוו געוויסע "הארד לאק סטאָריס" מעשיות וועגן אומגליקן וואָס האָבן מיט זיי פאסירט, מיט וואָס זיי זוכן צו דערוועקן די אידישע רחמנות-יעפיקייט לען און אזוי ארויסקריגן די פארלאנגטע נדבה.

דער פאקט איז, אז ווען נאר א פראָווינציעלער איד לאָזט זיך פאר-פירן פון זיינע נאטירלאכע רחמנות געפילן שיקט זיי די פארלאנגטע עטלאכע דאָלאר, ווערט ער דערנאך שוין שטענדיק פארוואָרפן מיט בריוו פון זיין מקבל, אויף וועמעס קאָפּ עס שיטן זיך אויס, ווי עס זעט אויס, אלע קללות פון דער תוכחה אגב ווערט דער מנדב דורך פארשיידענע וועגן אויך באַרימט צווישן אנדערע ענלאָקע "גאנזים" און "צדיקים", מיט זייערע פעקלאך צרות. און ער האלט אין איין קריגן בריוו מיט היקף-רופן. און די בריוו ווערט ער טיטולירט ווי "הנדיב הידוע", וואָס צערטלט זיינע זעלבסט-ליבע געפילן און באוועגט אים גיכער מקריב צו זיין די עטלאכע דאָלאר . . .

פאר דער אינפארמאציע פון אונזערע לעזער, וואָס קריגן אזעלכע בריוו, וועלן מיר זאָגן, אז דאָס האָט צוטאָן מיט א גרויסן שנאָרערישן געשעפט.

דער דאָזיקער געשעפט, הייפטזאכלאך מיט אמעריקאנער און קאנאדער אדרעסן, איז באזונדערס פארשפרייט אין ארץ-ישראל. אין געוויסע קרייזן פונ'ם אלמן ישוב, וואָס לעבן פון שנאָרערי. מען קלייבט דאָרטן די אדרעסן פון פארשיידענע קונדלן, — פון די אינסטיטוציעס פאר וועלכע אמעריקאנער און קאנאדער אידן מאכן ביישטייערונגען, פון צייטונגען און, אפילו דורך פארשיידענע שמד-שטיק, פון ציוניסטישע דאָקומענטן. די דאָזיקע אדרעסן זיינען פון גרויסן ווערט פאר די דערפאר-ענע ארויסגעגעבן צו אנדערע שנאָרער, סיידן פאר גוטע פרייזן. די אדרעסן גייען אפילו אריבער בירושה פון טאטע צו קינדער, און ווערן אָנגעגעבן אין גדן פון א שווער צו זיין איידים . . .

מיט אָט די אדרעסן נוצן זיך עס אויס פארשיידענע פּראָפעסיאָנעלע שנאָרערס. וואָס ווייסן גוט זייער פּראָפעסיע. דאָ איז ביי איינעם קראנק זיין "רבי'צן הצדיקת" און ער מוז האָבן עטלאכע הונדערט דאָלאר צו רעטן איר וויכטיקן לעבן דורך אן אָפּעראציע, דאָס מוז ער תחונה מאכן זיין טאָכטער "הכוגרת", און דאָס איז זיינס א קינד פארביי און נויטיקט זיך אין באלדי-קער הילף.

אנדערע אפעלירן גאָר פאר ניט געשטויגענע און ניט געפלויגענע וויכטיקע אינסטיטוציעס, — תלמוד תורה'ס, קלען, מלבישי-ערומים'ס, הקדי-שים, ישיבות, שפיטאלן אין א. וו., און גיבן צו געפעלשטע הסכמות פון אויסגעטראכטע רבנים.

זיכער איז דער דאָזיקער שנאָרער געשעפט פארשפרייט ניט נאָר אין ארץ-ישראל, כאָטש די ארץ-ישראל'דיקע שנאָרערס זיינען אפשר ברייטער ביי זיך אין דער דעה, קאָנענדיק אפעלירן צו די אידישע געפילן פאר ארץ-ישראל, און אונטערשרייבן זיך "פה ק"ק . . . בארץ הקדושה תכובב"א".

אָט דערמאָנען מיר זיך פון אזא אינטערעסאנטן פאל: מיט איינציק יאָרן צוריק האָט א ווייניפעגער אָנגעזעענער קריסטלאכער געשעפטסמאן ביינגעטראָגן א שיינע ביישטייערונג פאר'ן אידישן נאציאָנאל-פאָנד. דאָס האָט געמאכט א געוויסן רושם אין די אידישע קרייזן, און די "איטא" האָט די נייעס, ווי א קוריאָז, פארשפרייט איבער דער גאנצער וועלט. דערמאָנענדיק דעם נאָמען פונ'ם ביישטייערער און די שטאָט.

מיט א קורצער צייט שפּעטער האָט דער דאָזיקער קריסטלאכער געשעפטסמאן געקראָגן א העברייאישן בריוו פון א שטעטל אין אונגארן. דעם בריוו האָט ער אונז געבראכט צו איבערזעצן.

דער בריוו איז געווען אונטערגעשריבן פון איינעם וואָס האָט זיך באצייכנט ווי דער "רב הכולל" פון דער באטרעפנדיקער שטאָט. ער באַקלאָגט זיך אויף דער שווערער עקאָנאָמישער לאגע אין וועלכער ער געפינט זיך, און אז ער האָט אן איבערגעוואקסענע טאָכטער, וועלכע ער מוז חתונה מאכן. איצט מאכט זיך אים א לייטישער שידוך, אָבער דער חתן וויל ניט גיין צו דער חופה, וואו ער וועט ניט קריגן אזויפיל און אזויפיל נדן במזומן. ער האָט ניט דאָס געלט, און אזוי קאָן נאָך חלילה אן אומגליק פאסירן, און זיין טאָכטער זאָל פארזעסן ווערן. און אזוי ווי ער האָט געהערט וועגן דעם דאָזיקן קריסט, אז ער איז א באַרימטער מנדב, בעט ער אים צו העלפן אים חתונה מאכן זיין טאָכטער.

דאָס איז א ביישפּיל, ווי מען געפינט אויס די אדרעסן פון אמעריקאָ-נער מנדבים, און ווי מען פרובירט אויסנוצן פאר אייגענע צוועקן גוט-הארציקייט.

צו אלע די וואָס פרעגן אונז וועגן דעם ענין, ראטן מיר דערפאר ניט ארייננצופאלן אינ'ם ליסט פון "סאקערס". אפילו ווען מ'זאָלן דארפן ליידן אמת'ע ארימלייט, איז בעסער צו פארנינטן דעם דאָזיקן שנאָרערישן גע-שעפט, דורך אלגעמיינעם אינגאָרירן די דאָזיקע אפיקן.

אומעטום, וואו ס'איז נאָר דאָ א אידישע קהלה, זיינען דאָ אידישע אינסטיטוציעס וואָס זאָרגן זיך פאר די נויטבאדערפטיקע. איב עס זיינען דאָ פאלן פון באזונדער נויט, דארפן זיי געהאלפן ווערן דורך געהעריקע לאָקאלע אינסטיטוציעס, וואָס האָבן די געלעגנהייט אויסציפאָרשן די דרינג-לאכקייט פון יעדן פאל באזונדער.

ווען א היגער איד איז געגוויגט צו געבן א פאר דאָלאר פאר א געוויסן קהל'שן אדער פילאנטראָפּישן צוועק, זיינען דאָ געניג לאָקאלע און נאציאָ-נאלע אינסטיטוציעס, וואָס שטייען אויסער וועלכן ס'איז צווייפל, עס זיינען דאָ אויך א היבש ביסל פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס אין ארץ-ישראל און אין אנדערע לענדער, וואָס זיינען באוואוסט צו דינען זייערע צוועקן. אין וועלכן קאָנען געשטיצט ווערן פון די באטרעפנדיקע עלעמענטן וואָס סימפּא-טיזירן מיט זיי.

א ניט-געלונגענער אינטערוויו מיט'ן רעדאקטאָר פון "פאָרווערטס" אב. קאהאן, וועלכער איז איצט אלט געוואָרן 70 יאָר

(ספּעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")
פון י. פארסקי

אב. קאהאן, דער רעדאקטאר פון דער גרעסטער אידישער צייטונג אין דער וועלט — "דער פארווערטס" און וועטעראן פון אידישן זשורנאליזם און פון דער אידישער סאציאליסטישער באוועגונג אין אמעריקע, פייערט זונ-טאג דעם 13טן יולי זיין 70טן געב-ורטסטאג. ניט קוקנדיק אבער אויף דער וויכטיקייט פון דער פערזענלאכ-קייט, וועט די דאָזיקע פייערונג ארוך גאנץ באשיידן, און וועט געפּראָוועט ווערן בלויז אויף אן אינטימן אופן פון די קרייזן, וואָס שטייען זייער נאָ-ענט צו אב. קאהאן'ען. דאָס ווערט געטאָן צוליב דעם אויסדריקלאכן וואונש פון דעם יובילאר, וועלכער האָט פערזענלאך דערקלערט צו דעם שרייבער פון די דאָזיקע צייל, אז ער וויל ניט האָבן קיין שום פייערלאכ-קייטן.

אב. קאהאן איז געבוירן געוואָרן יור-לי דעם 13טן, 1860 אין דער שטע-טעל פּאָבערעזנע, ווילנער גובערניע. ער איז קומען קיין אמעריקע אין יאָר 1882, אין דער צייט ווען עס האָט זיך דאָ אָנגעפאנגען די ערשטע גרויסע אידישע אימיגראציע. ער האָט זיך שנעל אויסגעלערנט די אנגלישע שפּראך און האָט דאָן אלס לערער געלערנט ענגליש מיט די ניי-אנגעקו-מענע אימיגראנטן.

אין א פארהעלטניס-מעסיק קורצער צייט, האָט אב. קאהאן זיך באקאנט מיט דער ענגלישער ליטעראטור און מיט דער אמעריקאנער פּרעסע, פון וועלכער ער איז באלד אויך געוואָרן א מיטארבעטער, קאהאן האָט זיך ענער-גיש געווידמעט צו דער דאמאלסט נאָך יונגער אידישער ארבעטער באַ-וועגונג און איז געווען איינער פון די גרינדער פון דער טרייד יוניאָן באַ-וועגונג צווישן די אידישע ארבעטער אין אמעריקע. ער איז געווען דער ער-שטער וועלכער האָט געקאָלט דערעס און געשריבן אין דער אידישער שפּראך וועגן סאציאליזם און וועגן טרייד יוניאָנזם.

אין יאָר 1886 האָט קאהאן, צוזאַ-מען מיט זיין פרייגט ט. ש. ראיזער, סקי, געמאכט א פּראָוואן אויסצוגעבן די ערשטע אידישע סאציאליסטישע וואָכנצייטונג אין אמעריקע "די נייע צייט". די דאָזיקע צייטונג האָט אבער לאנג ניט אָנגעהאלטן. מיט 4 יאָר שפּעטער איז ער געוואָרן איינער פון די מיטארבעטער פון "אר. צייטונג". מיט א יאָר שפּעטער אין1891 איז קאהאן געוואָרן דער רעדאקטאר פון דער דאָזיקער צייטונג. ער האָט שפּע-טער אנטויל געגעבן די ערשטע סאציאליסטישע טעגלאכער צייטונג אין אידיש אין אמעריקע "אוונט בלאט", און נאָך דער ערשטער שפּאל-טונג אין דער אידישער סאציאליס-טישער פארטיי אין אמעריקע, איז קאהאן געווען דער גרינדער און רע-דאקטאר פון "פארווערטס", וואָס האָט אָנגעפאנגען צו דערשיינען אין יאָר 1897. אבער אין א קורצער צייט ארום האָט קאהאן רעזיגנירט אלס רעדאק-טאר פון "פארווערטס", און אין פאר-לויף פון פינף יאָר האָט ער זיך אָפּ-געגעבן צו ליטעראַרישער ארבעט אין ענגליש. ער האָט מיטגעארבעט אין א רייע ענגלישע טאָג-צייטונגען אין ניו-יאָרק.

אין יאָר 1903 איז קאהאן ווידער באשטימט געוואָרן אלס רעדאקטאר פון "פארווערטס". דעם אמט, וועלכן ער האלט אן ביז'ן היינטיקן טאָג, אין פארלויף פון דער דאָזיקער צייט האָט קאהאן אנטוויקלט דעם "פארווערטס" צו אזא שטופּע, אז ער איז געווארן די גרעסטע אידישע צייטונג אין דער וועלט.

זייענדיק רעדאקטאר פון "פאר-ווערטס" איז קאהאן אויך געווארן די איינפלוסרייכסטע פּערזאָן אין דער אי. אמעריקע. נאָך ביז היינטיקן טאָג נעמט קאהאן אן אקטיוון אנטייל אין דער אידישער וועלט, אבער אין אן אנדערן אופן. ער איז אין אן אלטער מאן, אין א ווארשעווער קירכע, ער האָט זיך אָפּגע'שמד'ט, געגומען "שלום", און איז אריינגעקומען צו זיין מאמע און איר אָפּגעגעבן "מזל-טוב", דוקא אויף אידיש. די מאמע האָט זיך גאָרניט אנגע-רופן, נאָר גרויסע טרערן האָבן זיך גע-קייקלט איבער איר בלייך געזיכט. ווען זי האָט זיך באַרואיקט האָט זי דער-קלערט, אז אזוי לאנג ווי זי וועט לעבן וועט זי ניט ריידן מיט איר זון און ניט מיט איר "שנור". און זי האָט איר ווארט געהאלטן. דערזון מיט זיין יונגער פרוי האָבן געוואוינט אין ווארשע און יונגער קינד געבוירן. דער אלטער מאן, וועלכער האָט אויך שטודירט אין ווארשע, וואָלט אין דעם ניט געווען קיין שום בייז, דער איינציקער זון וואָלט גע-פועלט ביי זיינען עלטערן, אז ער זאָל חתונה האָבן מיט דער אויסדערוויילטער פון זיין הארץ, הגם זי איז געווען פון ארימען שטאנד. איז אבער די מעשה וואָס די ראַדאָמער סטודענטקע איז גע-ווען א קריסטלאכע, און דאָס איז שוין ניט געווען אזוי לייכט. מילא ביים פאַ-טער וואָלט דער זון שוין אפשר גע-פועלט, אבער די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אז איר איינציקער זון זאָל חתונה האָבן מיט א קריסטלאך מיידל.

דאָס איז געווען מיט דריי יאָר צוריק. אין שטוב ביים אינזשינער האָבן אָנגעהויבן שטארקע מחלוקות'ן. דער זון האָט געדראָעט דער מאמע מיט בייזן, און דער טאָטע איז געבליבן נייטראל. די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אויס-ליין אויף'ן שידוך, און מען איז זיך באַ-נאָגען אן איר. אין א שיינעם, העלן, זומער טאָג אין יאָר 1927, איז דער יונגער סטודענט כ—טש אוועק מיט זיין כלה, די קריסטלאכע סטודענטקע סקושינ'-סקיא, אין א ווארשעווער קירכע, ער האָט זיך אָפּגע'שמד'ט, געגומען "שלום", און איז אריינגעקומען צו זיין מאמע און איר אָפּגעגעבן "מזל-טוב", דוקא אויף אידיש. די מאמע האָט זיך גאָרניט אָנגע-רופן, נאָר גרויסע טרערן האָבן זיך גע-קייקלט איבער איר בלייך געזיכט. ווען זי האָט זיך באַרואיקט האָט זי דער-קלערט, אז אזוי לאנג ווי זי וועט לעבן וועט זי ניט ריידן מיט איר זון און ניט מיט איר "שנור". און זי האָט איר ווארט געהאלטן. דערזון מיט זיין יונגער פרוי האָבן געוואוינט אין ווארשע און יונגער קינד געבוירן. דער אלטער מאן, וועלכער האָט אויך שטודירט אין ווארשע, וואָלט אין דעם ניט געווען קיין שום בייז, דער איינציקער זון וואָלט גע-פועלט ביי זיינען עלטערן, אז ער זאָל חתונה האָבן מיט דער אויסדערוויילטער פון זיין הארץ, הגם זי איז געווען פון ארימען שטאנד, איז אבער די מעשה וואָס די ראַדאָמער סטודענטקע איז גע-ווען א קריסטלאכע, און דאָס איז שוין ניט געווען אזוי לייכט. מילא ביים פאַ-טער וואָלט דער זון שוין אפשר גע-פועלט, אבער די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אז איר איינציקער זון זאָל חתונה האָבן מיט א קריסטלאך מיידל.

דאָס איז געווען מיט דריי יאָר צוריק. אין שטוב ביים אינזשינער האָבן אָנגעהויבן שטארקע מחלוקות'ן. דער זון האָט געדראָעט דער מאמע מיט בייזן, און דער טאָטע איז געבליבן נייטראל. די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אויס-ליין אויף'ן שידוך, און מען איז זיך באַ-נאָגען אן איר. אין א שיינעם, העלן, פרוי אז ער ווערט צוריק א איד, און ער ווייסט איבער מיט איר אלע באַציאונ-גען.

ניט אזוי לייכט איז אבער אים דאָס אָנגעקומען. די פרוי דער איר מאן גע-מאכט ווילדע און ווייסט סקאנדאל, האָט אים געשטערט, וואָר'ן מיט וואָס זי האָט נאָר געקאָנט. זי איז געקומען קיין לאָדז צום אינזשינער כ—טש אום אים דערקלערט אז ער דאַרף איר העלפן אז זיין זון זאָל זיך אָפּזאָגן פון זיין פּלאן צוריק צו ווארן א איד און זאָל ווייטער מיט איר וואוינען.

דער יונגער סטודענט האָט אבער גע-טאָן דאָס זייניקע. ער האָט דערלייזיקט אלע פארמאליטעטן אין ראבינאט און איז צוריק געווארן א איד, און ער איז צו זיין קריסטלאכער פרוי ניט צוריקגעגאנ-גען.

אבער דאָ איז ערשטע געשעען די ריכ-טיקע סענסאציע, די יונגע פרוי כ—טש האָט דערווייל געוואוינט ביי איר שווער און געווארט אז ער זאָל פּועל'ן ביי זיין זון לטובת איר.

דער אלטן אינזשינער כ—טש, שוין א מענש פון קרוב פופציק יאָר, איז אבער געווארן ניט גלייכגילטיק צו זיין יונגער שנור, און ער האָט איר אָנגעהויבן איינ-צורערן, אז זי דאַרף זיך גאָרניט מצער זיין, וואָס איר מאן וויל איר אוועקווואר-פען אין צוריק ווער'ן איד.

— איוף דעם — האָט דער אלטער געזאָגט — איז פאראן אן עצה — איך וועל ווערן א קריסט, און דו וועסט ווע-רען אנשטאט מיין זונ'ס פרוי — מיין ווייב.

די שנור האָט אזוי שנעל ניט גענומ-מען איוף דעם דאָזיקן פאָרשלאג, נאָר ווען זי האָט זיך איבערצייגט, אז איר מאן איז מאקע אויף אן אמת'ן געווארן צוריק א איד און זי האָט קיין שום האַ-פענונגען מער, האָט זי מסכים געווען אויפ'ן פאָרשלאג פון איר שווער, וועלכער האָט זיך טאקע גע'שמד'ט און ער איז גע-ווארן דער מאן פון זיין שנור.

דאָס זיך מיט דער דאָזיקער מעשה איז די קריזן וואָס קאָנען די פאמיליע — ווי איז א קעסל.

א מינוט ווענן דעם, וואָס עס קאָן אמ-בעסטן אפעלירן צו קאהאנ'ען, אלס א דעדאקטאר פון א צייטונג, און איך ווע-דע זיך דאן צו אים:

"אבער מר. קאהאן, איר פארשטייט דאָך, אז ווען מען האָט מיך געשיקט צו קריגן פון אייך אן אינטערוויו, קאָן איך ניט צוריקקומען מיט גארניט. איך וועל דערמיט באוויזן, אז איך קאָן ניט אויס-פירן א גוטן 'דזשאב'."

עס ווייזט אויס, אז מיינע ווערטער האָבן געמאכט אויף קאהאנ'ען א שטיקל איינדרוק. ער טראַכט אביסל און זאָגט דאן: "דערקלערט אייער רעדאקטאר אז איך זאָל זיך קאָטענארייש אָפּ צו געבן וועלכן ס'איז 'סטייטמענט', אין צווא-ווער אבער נערוועז, ווען איך קום צווישן פאר-קאָלענ, נאָטירלאך ניט דאמאלסט, ווען איך טרעף זיך מיט זיי אין קאָפּע, אדער אויף א באַנקעט, דאָס פאסירט אבער, ווען איך קום אין א רעדאקציע, וואו די צייטונגס-לייט זיצן און ארבעטן ביי זייערע ארבעטס-טישן.

אבער כדי, צו קריגן אן אינטערוויו פון אב. קאהאן האָב איך געמוזט קומען אין רעדאקציע פון "פארווערטס" אריינ-קומענדיק בין איך באַגעגנט געווארן מיט "האָאָ'ס" פון אייניקע קאָלעגן.

"וואָס מאכט א איד, וואָס הערט זיך עפּעס נייעס?" — פרעגט איינער פון זיי, וועלכער זיצט און ארבעט אליין אי-בער א שטיקל נייעס, און ער הויבט אפי-לו ניט אויף זיין קאָפּ, ווען ער שטעלט מיר די פראגע.

"א דאנק, נישטאָ קיין סך נייעס", — בין איך יוצא מיט דעם געוויינלאכן ענט-פער. אבער מיין קומען אין רעדאקציע אין מינטן טאָג רופט ארויס א געוויסן פארדאכט ביי אייניקע רעדאקציע-שריי-בער, און זיי וואונדערן זיך און פרעגן זיך ווענן דער סיבה פון מיין קומען. עפּעס זעט אויס, ווי זיי דאכט זיך, אז איך האָב א"סקופּ סטאָרי". איך באַפרידיק אבער שנעל זייער נייגעריקייט, און זאָג זיי ווענן דעם צווייק פון מיין באזוך ביי זיי אין רעדאקציע.

עס גערווערט ניט לאנג און אייב. קאהאן אליין קומט ארויס פון זיין צי-מער. ער ווייס שוין, אז איך ווארט אויף אים. איך זאָג אים, אז איך וויל האָבן מיט אן אינטערוויו פאר דער "איטא", אין צוזאַמענהאנג מיט זיין 70 יאָריקן גע-בורטסטאָג.

"א ניין, ניין," — מאכט קאהאן עס אוועק מיט דער האנט, "דאָס איז מיינע א פּרווואטע זאַך, און דאָס דאַרף קיינעם ניט אינטערעסירן".

"אבער מר. קאהאן . . . " — און נאָך איידער איך האָב פארענדיקט מיין פראַ-גע, רייסט ער מיך איבער און זאָגט צו מיר: "איבעריקנס, ווארט-צו א מינוט, איך וועל נאָר עפּעס דערלייזיקן ביי מיר אין צימער".

פאר מיר איז אלזא שוין געווען קלאָר, אז איך קריג אן אינטערוויו פון קאָ-האנ'ען און איך בין צופרידן צו ווארטן א פאר מינוט.

עס דויערט ניט לאנג און קאהאן קומט ווידער ארויס פון זיין צימער און פרעגט מיך וואָס איך וויל פון אים ווי-סען. איך דערקלער אים, אז די אידישע לעזער זיינען זיכער פאראינטערעסירט צו הערן, וואָס דער עלטסטער און דערפאָלג-ריישטער אידישער רעדאקטאר און דיר-עקטאר פון אידישן זשורנאליזם, טראַכטט בעת זיין 70 יאָריקן געבורטסטאָג, וועגן דער אנטוויקלונג פון אידישן וואָרט, און בכלל פון אידישן לעבן אין אמעריקע, אין פאראלעל פון דעם קאָפּן האלבן יאָר הונדערט, און וועלכן ער איז געווען אזוי אקטיוו.

איך האָב קיין ענטפער אויף דער פראַ-גע ניט געקראָגן. אנשטאט דעם דער-קלערט מיר קאהאן: "איך האָב באַ-שלאָסן, אז מיין 70-טער געבורטסטאָג זאָל פאראיבער אן שום פייערונגען, און אן וועלכער ס'איז 'פובליסיטי'". איך וועל דערייבער ניט מאכן קיין שום דער-קלערונג פאר דער "איטא".

אלס צייטונגסמאן האָב איך אבער גע-וואוסט, אז דאָס איז געוויינלאך ניט דאָס לעצטע וואָרט, און אז איך דאַרף ניט באַטראַכטן אונזער געשפּרעך אלס פארענדיקט. איך פּרוביר דאן צו אפּע-לירן צום יושר. איך פארטראַכט זיך אויף פרוי אז ער ווערט צוריק א איד, און ער וויסט איבער מיט איר אלע באַציאונ-גען.

ניט אזוי לייכט איז אבער אים דאָס אָנגעקומען. די פרוי דער איר מאן גע-מאכט ווילדע און ווייסט סקאנדאל, האָט אים געשטערט, וואָר'ן מיט וואָס זי האָט נאָר געקאָנט. זי איז געקומען קיין לאָדז צום אינזשינער כ—טש אום אים דערקלערט אז ער דאַרף איר העלפן אז זיין זון זאָל זיך אָפּזאָגן פון זיין פּלאן צוריק צו ווארן א איד און זאָל ווייטער מיט איר וואוינען.

דער יונגער סטודענט האָט אבער גע-טאָן דאָס זייניקע. ער האָט דערלייזיקט אלע פארמאליטעטן אין ראבינאט און איז צוריק געווארן א איד, און ער איז צו זיין קריסטלאכער פרוי ניט צוריקגעגאנ-גען.

אבער דאָ איז ערשטע געשען די ריכ-טיקע סענסאציע, די יונגע פרוי כ—טש האָט דערווייל געוואוינט ביי איר שווער און געווארט אז ער זאָל פּועל'ן ביי זיין זון לטובת איר.

דער אלטן אינזשינער כ—טש, שוין א מענש פון קרוב פופציק יאָר, איז אבער געווארן ניט גלייכגילטיק צו זיין יונגער שנור, און ער האָט איר אָנגעהויבן איינ-צורערן, אז זי דאַרף זיך גארניט מצער זיין, וואָס איר מאן וויל איר אוועקווואר-פען אין צוריק ווער'ן איד.

— איוף דעם — האָט דער אלטער געזאָגט — איז פאראן אן עצה — איך וועל ווערן א קריסט, און דו וועסט ווע-רען אנשטאט מיין זונ'ס פרוי — מיין ווייב.

די שנור האָט אזוי שנעל ניט גענומ-מען איוף דעם דאָזיקן פאָרשלאג, נאָר ווען זי האָט זיך איבערצייגט, אז איר מאן איז מאקע אויף אן אמת'ן געווארן צוריק א איד און זי האָט קיין שום האַ-פענונגען מער, האָט זי מסכים געווען אויפ'ן פאָרשלאג פון איר שווער, וועלכער האָט זיך טאקע גע'שמד'ט און ער איז גע-ווארן דער מאן פון זיין שנור.

דאָס זיך מיט דער דאָזיקער מעשה איז די קריזן וואָס קאָנען די פאמיליע — ווי איז א קעסל.

אן אלטער איד האָט חתונה מיט זיין קריסטלאכער שנור

פון לאָדזש שרייבט מען וועגן אזא סענזאציאָנאלן פאל:

אין לאָדזשער ראבינאט האָט זיך פאַ-נאָנדערגעווינקלט איינע פון זעלטנסטע געשיכטעס, וועלכע ס'זיינען וועגן ס'זיינען נאָ-טירט געווארן אין דער כראניק פון די ראבינאט מעשיות.

די געשיכטע דערציילט זיך אויף פאָל-גענדיקן אופן:

עס וואוינט אין לאָדזש שוין זייט 26 יאָר דער אידישער אינזשינער כ—טש. דער דאָזיקער אינזשינער אַרבעט שוין זייט צוויי צענדליק יאָר אין איינער פון די נרעסטע פאבריקן אין לאָדזש. ער האָט זיך גליקלאך געלעבט מיט זיין פרוי, וועלכע האָט געשטאמט פון גרויסן אידישן יחוס, און מיט א זון, וועלכער האָט אין יאָר 1925 געענדיקט א גימנאַ-זיע אין לאָדזש, און דאן האָט ער אָנ-געהויבן צו שטודירן אין ווארשע. דער יונגער כ—טש האָט שטודירט ארכיטעק-טור אין ווארשעווער פּאָליטעכניקום און געלעבט זאָרגלאָז אויפ'ן חשבון פון זיין פאָטער.

יונג בלוט רוט ניט, און דער יונגער סטודענט האָט זיך פאַרליבט אין א יונ-גער, שיינער סטודענטקע, וועלכע שטאמט פון ראדאָם און האָט אויך שטודירט אין ווארשע, וואָלט אין דעם ניט געווען קיין שום בייז, דער איינציקער זון וואָלט גע-פועלט ביי זיינען עלטערן, אז ער זאָל חתונה האָבן מיט דער אויסדערוויילטער פון זיין הארץ, הגם זי איז געווען פון ארימען שטאנד, איז אבער די מעשה וואָס די ראַדאָמער סטודענטקע איז גע-ווען א קריסטלאכע, און דאָס איז שוין ניט געווען אזוי לייכט. מילא ביים פאַ-טער וואָלט דער זון שוין אפשר גע-פועלט, אבער די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אז איר איינציקער זון זאָל חתונה האָבן מיט א קריסטלאך מיידל.

דאָס איז געווען מיט דריי יאָר צוריק. אין שטוב ביים אינזשינער האָבן אָנגעהויבן שטארקע מחלוקות'ן. דער זון האָט געדראָעט דער מאמע מיט בייזן, און דער טאָטע איז געבליבן נייטראל. די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אויס-ליין אויף'ן שידוך, און מען איז זיך באַ-נאָגען אן איר. אין א שיינעם, העלן, זומער טאָג אין יאָר 1927, איז דער יונגער סטודענט כ—טש אוועק מיט זיין כלה, די קריסטלאכע סטודענטקע סקושינ'-סקיא, אין א ווארשעווער קירכע, ער האָט זיך אָפּגע'שמד'ט, געגומען "שלום", און איז אריינגעקומען צו זיין מאמע און איר אָפּגעגעבן "מזל-טוב", דוקא אויף אידיש. די מאמע האָט זיך גאָרניט אָנגע-רופן, נאָר גרויסע טרערן האָבן זיך גע-קייקלט איבער איר בלייך געזיכט. ווען זי האָט זיך באַרואיקט האָט זי דער-קלערט, אז אזוי לאנג ווי זי וועט לעבן וועט זי ניט ריידן מיט איר זון און ניט מיט איר "שנור". און זי האָט איר ווארט געהאלטן. דערזון מיט זיין יונגער פרוי האָבן געוואוינט אין ווארשע און יונגער קינד געבוירן. דער אלטער מאן, וועלכער האָט אויך שטודירט אין ווארשע, וואָלט אין דעם ניט געווען קיין שום בייז, דער איינציקער זון וואָלט גע-פועלט ביי זיינען עלטערן, אז ער זאָל חתונה האָבן מיט דער אויסדערוויילטער פון זיין הארץ, הגם זי איז געווען פון ארימען שטאנד, איז אבער די מעשה וואָס די ראַדאָמער סטודענטקע איז גע-ווען א קריסטלאכע, און דאָס איז שוין ניט געווען אזוי לייכט. מילא ביים פאַ-טער וואָלט דער זון שוין אפשר גע-פועלט, אבער די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אז איר איינציקער זון זאָל חתונה האָבן מיט א קריסטלאך מיידל.

דאָס איז געווען מיט דריי יאָר צוריק. אין שטוב ביים אינזשינער האָבן אָנגעהויבן שטארקע מחלוקות'ן. דער זון האָט געדראָעט דער מאמע מיט בייזן, און דער טאָטע איז געבליבן נייטראל. די מאמע האָט בשום אופן ניט געוואָלט אויס-ליין אויף'ן שידוך, און מען איז זיך באַ-נאָגען אן איר. אין א שיינעם, העלן, פרוי אז ער ווערט צוריק א איד, און ער ווייסט איבער מיט איר אלע באַציאונ-גען.

ניט אזוי לייכט איז אבער אים דאָס אָנגעקומען. די פרוי דער איר מאן גע-מאכט ווילדע און ווייסט סקאנדאל, האָט אים געשטערט, וואָר'ן מיט וואָס זי האָט נאָר געקאָנט. זי איז געקומען קיין לאָדז צום אינזשינער כ—טש אום אים דערקלערט אז ער דאַרף איר העלפן אז זיין זון זאָל זיך אָפּזאָגן פון זיין פּלאן צוריק צו ווארן א איד און זאָל ווייטער מיט איר וואוינען.

דער יונגער סטודענט האָט אבער גע-טאָן דאָס זייניקע. ער האָט דערלייזיקט אלע פארמאליטעטן אין ראבינאט און איז צוריק געווארן א איד, און ער איז צו זיין קריסטלאכער פרוי ניט צוריקגעגאנ-גען.

אבער דאָ איז ערשטע געשען די ריכ-טיקע סענסאציע, די יונגע פרוי כ—טש האָט דערווייל געוואוינט ביי איר שווער און געווארט אז ער זאָל פּועל'ן ביי זיין זון לטובת איר.

דער אלטן אינזשינער כ—טש, שוין א מענש פון קרוב פופציק יאָר, איז אבער געווארן ניט גלייכגילטיק צו זיין יונגער שנור, און ער האָט איר אָנגעהויבן איינ-צורערן, אז זי דאַרף זיך גארניט מצער זיין, וואָס איר מאן וויל איר אוועקווואר-פען אין צוריק ווער'ן איד.

— איוף דעם — האָט דער אלטער געזאָגט — איז פאראן אן עצה — איך וועל ווערן א קריסט, און דו וועסט ווע-רען אנשטאט מיין זונ'ס פרוי — מיין ווייב.

די שנור האָט אזוי שנעל ניט גענומ-מען איוף דעם דאָזיקן פאָרשלאג, נאָר ווען זי האָט זיך איבערצייגט, אז איר מאן איז מאקע אויף אן אמת'ן געווארן צוריק א איד און זי האָט קיין שום האַ-פענונגען מער, האָט זי מסכים געווען אויפ'ן פאָרשלאג פון איר שווער, וועלכער האָט זיך טאקע גע'שמד'ט און ער איז גע-ווארן דער מאן פון זיין שנור.

דאָס זיך מיט דער דאָזיקער מעשה איז די קריזן וואָס קאָנען די פאמיליע — ווי איז א קעסל.

איר קאָנט פארמאָגן

$5,000 לייף אינשורענס פאר 24 סענט א טאָג (ווייניקער ווי איר באַ-צאָלט פאר א גאלאן געזאָלין), באַ-טיילנדיק זיך אין די דיווידענטן פון דער קאמפּאני.

אזעלכע דיווידענטן וועלן קויפן נאָך אינשורענס אדער וועלן רעזולטירן נאָכפאלגנדיקע פּרימיאומס אדער אנזאמלען אויף דעפּאזיט, וואָס טראָגן אינטערעסט.

(דער אויבן אנגעוויזענער מוסטער איז באזירט אויפ'ן עלטער פון 25. עלטער פון 25 עטוואָס העכערע פּרעמיום דעפּאזיט — אינגערע עטוואָס נידעריקער).

פרעגט אן היינט

THE
MANUFACTURERS LIFE
INSURANCE COMPANY
HEAD OFFICE